కన్నెచెర

కథ ఎక్కడన్నా ప్రారంభం గావచ్చు. కాని అది పల్లెకన్నా పేటలో, పేటకన్నా పట్టణంలో ప్రారంభం కావడం మంచిదని విజ్ఞుల అభిప్రాయం. పట్టణంలోనైతే రిక్షా లెక్కవచ్చు. బస్సుల్లో పరుగెత్తవచ్చు. హోటళ్ళలో దూరవచ్చు. సినిమాలు చూడవచ్చు. పల్లెల్లో ఈ సదుపాయాలు మృగ్యం. కానీ నగరవాసుల్లో సైతం కొందరు రిక్షాలెక్కడం లేదనీ, బస్సుల్లో పరుగెత్తడం లేదనీ, హోటళ్ళలో దూరడం లేదనీ, సినిమాలు చూడడం లేదనీ పాపం, ఈ కథకు తెలియదు. అందుకనే ఇది ఒకానొక మహా నగరంలోనే ప్రారంభమౌతోంది.

ఆ నగరాన్ని గురించి ప్రత్యేకంగా చెప్పుకోవలసిందేమీ లేదు. సగటు లెక్కన అయిదు నిమిషాలకొక బస్సు ఆ నగరంలోకి రాక పోకలు కొనసాగిస్తుంది. సాయంకాలమైతే రోడ్లపైన క్రిక్కిరిసిన జనాలమధ్య మిడిగాళ్ళు నలిగిపోకుండా నడవడం కష్టం. క్రొత్త సినిమా విడుదలైతే వారం పది రోజులపాటు టిక్కెట్లు దొరకవు. రాజకీయ సభలు జరిగినా, గుడిలో తిరణాలు జరిగినా హోటళ్ళ ముఖద్వారంలో 'భోజనం లేదు' అన్న బోర్డు వ్రేలాడుతుంది. ఇలాంటి వివరాలెన్నయినా చెప్పవచ్చుగానీ, వీటివల్ల ఈ కథకు లాభించేదేమీ లేదు. ఎందుకంటే, దురదృష్టవశాన ఈ కథ వివరించే రంగభూమి చాలా చిన్నది. ఉదాహరింపబడిన నగరంలో మునిసిపాలిటీవారు శ్రద్ధాసక్తులతో పెంచి పోషిస్తున్న ఉద్యానవనం ఒకటి ఉంది. సదరు వనంలో అంతగా జనం నడయాడని మారుమూలచోట పచ్చిక జొంపాల మధ్య, కన్నతల్లిలాంటి గానుక చెట్టు నీడలో ఓ సిమెంటు బెంచీ వుంది. ఆ పార్కు బెంచీచుట్టూ ఈ చిన్న కథ గిరవాట్లు కొడుతుంది. (ఒకటి రెండు సార్లు దారితప్పినట్లుగా యిది నగరంలోకి గూడా షికార్లు చిత్తగిస్తే అందుకు మన్నించవలెనని పాఠక మహాశయులు ప్రార్థితులు.)

నిండుగా పన్నెండేళ్ళ నుంచీ ఆ బెంచీ సుందరరామయ్యగారిది. అంటే ఆయన దాన్ని దాన విక్రయాలకు యోగ్యంగా కొనుక్కున్నారని గాదు. సాయంకాలం ఆరునుంచీ ఏడున్నరదాకా అలవాటుగా అక్కడ కూర్చుంటూ రావడంతో, ఆ బెంచీపైన ఆయనకు నైతికంగా హక్కు ఏర్పడినట్టయింది. ఈ విషయం తెలిసిన వాళ్ళెవరూ ఆ బెంచీ దరిదాపులకైనా వచ్చేవారు కారు. ఒక్కొక్కప్పుడు తెలియని వాళ్ళెవరైనా ఆ బెంచీని ఆక్రమించడం కద్దు. కానీ, ఒకటి రెండు రోజుల్లో వాళ్ళే సుందరరామయ్యగారి నైతిక హక్కును గుర్తించి సద్దులేకుండా తప్పుకునేవారు. కానైతే నాటికీ నేటికీ ఈ నియమాన్ని అతిక్రమించిన వ్యక్తి ఒక్కడే ఒక్కడు. అతడి పేరు వెంకట్రావు.

ఏదో పనిమీద ఒకసారి సుందరరామయ్యగారు గ్రామాంతరం వెళ్ళవలసి వచ్చింది. ఒకటి రెండు వారాలపాటు ఆయన స్వస్థలానికి తిరిగి రాలేకపోయారు. ఆలోగా ఏం జరిగిందంటే ఈ వెంకట్రావన్న నడితరం మనిషి ఒకనాటి సాయంకాలం కాసేపు కులాసాగా కాలక్షేపం చేసి వెళ్దామన్న ఉద్దేశంతో పార్కులోకి వచ్చాడు. కడలి నడుమ నిర్జనద్వీపంలా వున్న ఖాళీ బెంచీని చూశాడు. చల్లటిగాలి, నీటితెమ్మెలో నాని అదొక రకమైన సువాసనల్ని నెరపుతున్న పచ్చిక జొంపాలు, వాటి కవతల కట్టని కోటలాగా

దట్టంగా నిలబడివున్న క్రోటన్ మొక్కలు, ఆ ఏకాంత ప్రదేశాన్ని అతడు ఒక పట్టాన వదలిపెట్టలేక పోయాడు. మరునాటి సాయంకాలం గూడా అతడి కాళ్ళు అతణ్ణి అప్రయత్నంగా అక్కడికి తీసుకొచ్చేశాయి. అలా నాలుగైదు రోజులు గడిచేసరికి ప్రయాణంచేసిన కొద్దిసేపట్లో కంపార్టుమెంటులోని సుఖాసనం తనదే ననుకునే రైలు ప్రయాణికుడిలా వెంకట్రావు ఆ సిమెంటు బెంచీ యిక తనదే ననుకున్నాడు.

అంతలో సుందరరామయ్యగారు కూడా గ్రామాంతరం నుంచీ తిరిగి వచ్చేశారు.

ఆ పార్కు బెంచీ దగ్గర ఈ అపరిచిత వ్యక్తులిద్దరూ ఒకరి కొకరు తారసపడిన సంఘటన నాలుగేళ్ళ నాటిది. ఆ బెంచీతో సుందరరామయ్యగారికున్న అనుబంధాన్ని గురించి వెంకట్రావుకు బొత్తిగా తెలియదు. తనలాగే యింకొక వ్యక్తి అక్కడ కూర్చోదలచుకుంటే అందుకు అడ్డుతగిలే ఉద్దేశం వెంకట్రావుకు ఏ కోశానా లేదు. కానీ సుందరరామయ్యగారి సంగతలాకాదు. నోరు విడిచి చెప్పకపోయినా, ఆయన తన వైముఖ్యాన్ని రకరకాలుగా ప్రకటించి చూచాడు. తన కంతచేరువగా ఒక అజ్ఞాత వ్యక్తి పొలకువను సహించడం కొద్ది రోజుల వరకూ ఆయనకు కష్టసాధ్యంగానే వుండిపోయింది. ఆయన ఎదుటివ్యక్తి వైపు విరోధిని చూచినట్టే చూచాడు. అతణ్ణి సంస్కారహీనుడైన మోటుమనిషి క్రిందనే లెక్కగట్టాడు. కానీ తనపట్ల సుందర రామయ్యగారిలో చెలరేగుతున్న వ్యతిరేక భావాలను గురించి పట్టించుకున్నాడుగాడు వెంకట్రావు. అతడు పొగచుట్ట కాల్చుకునేవాడు. గడ్డిపోచ నములుకునేవాడు, ఏడు కొట్టగానే లేచి తన దారిన తాను వెళ్ళిపోయేవాడు.

సఖ్యం సాప్తవదీనమంటారు. ఏడు రోజులుగాదు, ఏడు నెలలపాటు ఒకచోట కలిసి కూర్చున్నా ఆ యిద్దరూ ఒకరితో ఒకరు మాట్లాడుకోలేదంటే ఆ మాట వినడానికి విడ్డూరంగానే వుంటుంది. కానీ, అది వట్టి నికరమైన నిజం మాత్రమే! అలా మరికొంత కాలం గూడా గడిచిపోయి వుండేదే! కానీ పరిణామాలను సృష్టించడం కాలానికి సహజగుణం! సుందరరామయ్యగా రొకరోజు ఒంటరిగా పార్కుబెంచీపైన కూర్చున్నారు. ఆ పాటికే వెంకట్రావు అక్కడికి వచ్చి వుండవలసింది. రాలేదు. ఆలస్యంగా రావచ్చుననే భావించారు సుందరరామయ్యగారు. ఆ రోజేగాదు, ఆ మరునాడు గూడా వెంకట్రావు జాడ కనిపించింది గాదు. అందువల్ల హఠాత్తుగా అతడేమై ఉంటాడన్న జిజ్ఞాస ఒకటి గట్టిగా పట్టుకుంది సుందరామయ్యగారిని. మనిషేమంత ఆరోగ్యవంతుడుగా కనిపించడు. కొంపదీసి జబ్బున పడ్డాడేమో! ఈ వూహ నిజంగాకపోతే ఆఫీసులో పని హెచ్చి వుండవచ్చు. అదీ గాకపోతే, బంధు కార్యార్థమై పరస్థలం వెళ్ళాడేమో! ఐనా తన కెందుకీ ఆలోచన. అతడేమైపోయినా తనకు నష్టమయ్యేదేముంది. నష్టమయ్యే దేమీ లేకపోయినా, అతడేమైన అయిపోవడం తన కిష్టం లేనట్టుంది. ఎందుకు? అందుకే కాబోలు మానవుణ్ణి సంఘజీవి అన్నారు పెద్దలు.

వరుసగా నాలుగు రోజులు గైర్ హాజరైన తర్వాత అయిదోనాటి సాయంకాలం పార్కులో ప్రత్యక్షమయ్యాడు వెంకట్రావు. ఎన్నడూ లేనిది సుందరరామయ్యగారానాడు వెంకట్రావును పలకరించారు. ఆ పలకరింపులో కూడా ఎంతో కొంత ముభావం లేకపోలేదు. 'ఈ మధ్య ఎందుకో ఈ వైపు వచ్చినట్లు లేదు' అన్నాడాయన. ఆ మాటతో తూము తలుపులు తీసివేసినట్టయింది. తూము గుండా చెరువు నీరు దూసుకొచ్చినట్టు వెంకట్రావు తన సొద వెళ్ళబోసుకున్నాడు. 'ఏం చెప్పమంటారండీ? ఈడొచ్చిన ఆడబిడ్డను

యింట్లో వుంచుకొనడం నిప్పును ఒడిలో మూట గట్టుగొనటమేనంటారు! మూడేళ్ళ నుంచీ ఒకటే ప్రయత్నం - వివాహ ప్రయత్నం! అనంతం పంతుల్ని ఎరుగుదురా, అతడేమో పెళ్ళిళ్ళ పేరయ్య! మూడేళ్ళలో ఏడు సంబంధాలు తీసుకొచ్చాడు. కొన్ని మాకు, కొన్ని వాళ్లకు నచ్చక ఆ సంబంధాలు వీగిపోయాయి. మొన్న తెచ్చింది ఎనిమిదో సంబంధం. దూరాభారమునైనా ఎంచక రెండు వందల మైళ్ళదూరం వెళ్ళొచ్చాము. తీరా వెళ్ళి మాట్లాడిస్తే వాళ్ళరేటు యిరవై వేలని తెలిసింది. ఎక్కడి నా బ్రతుకు, ఎక్కడి యిరవైవేలు! నా జీవిత కాలంలో నేను సంపాదించినదంతా కలిపినా యిరవైవేలుండదు'

'అయ్యో పాపం! ఆడపిల్లలకు పెళ్ళిళ్ళు కావడమంటే అవస్థేనట! నాకు తెలియదు. కానీ ఎవరినోట విన్నా అదే మాట!'

సుందరరామయ్యగారు వ్యక్తం చేసిన సానుభూతి అవునో కాదో వెంకట్రావుకు అంతుబట్టలేదు. అతడు ప్రశ్నించాడు:

'మీకు ఆడపిల్లలు లేరటండీ?'

'అబ్బే, లేరు, లేరు.' పైకప్పునుంచి పైనబడిన తేలునో, జెర్రినో విదిలించుకున్నట్టుగా అన్నారు సుందరరామయ్యగారు. 'ఉంటే, ఆ బాధలు పడలేక ఉరిబోసుకుని చచ్చేవాడినేమో! ఎందుకంటే, నాకీ సాయం చేసి పెట్టమని ఒకర్ని ప్రాధేయపడడమంటే నాకు ప్రాణాలు పోయినంత పని! ఈ రోజుల్లో ఆడపిల్లల్ని కనడమే పెద్ద నేరంలా వుంది. ఆ నేరానికి విధింపబడుతున్న శిక్షలు గూడా చాలా దారుణంగా వున్నాయి. కాకపోతే వేలదగ్గర నుంచీ లక్షల వరకూ అపరాధాలా? అవి సరిగ్గా చెల్లించుకోలేకపోతే అవమానాలా? ఏమిటండీ ఈ పీడన? ఎందుకండీ ఈ యాతన? ఐనా, ఏమిటండీ ఈ సమాజపు తీరు. దొంగతనం, దగా, ఖూనీలలాంటి నేరాలు చేస్తే ఆ నేరస్తుల్ని ప్రభుత్వం కారాగారంలో పడవేసి వాళ్ళ శరీరాలను మాత్రం శిక్షిస్తుంది. ఆడపిల్లల్ని గన్న పెద్ద మనిషికి ఈ సమాజంలో ఎదురౌతున్న మానసిక క్షోభతో పోల్చిచూస్తే ఆ శిక్ష ఏపాటిది? అందుకే నా మట్టుకు నాకు ఈ ఘోరకలిని సమూలంగా చీల్చి చెండాడేయాలనిపిస్తుంది. గంగాదేవి తన బిడ్డల్ని నదిలో పారవేసిందంటే అందుకిదే అర్థం కావచ్చు. వాళ్ళు బహుశా ఆడబిడ్డలై వుంటారు...'

తలపైన ఒక రాతిదిమ్మ పడినట్టుగా వెంకట్రావు స్తబ్ధుడైపోయాడు. సుందర రామయ్యగారు చెప్పినట్లుగా ఆడపిల్లల్ని కనడం గొప్పనేరమే! అలాగైతే ఆ నేరానికి విధింపబడుతున్న శిక్షల్లో ఇలా సహృదయతకు నోచుకోని కర్కశమైన సానుభూతిని భరించడం గూడా ఒకటేమో!

కొంచెం తేరుకున్న తర్వాత అడిగాడు వెంకట్రావు - 'మీకు మగపిల్లలైనా ఉన్నారా బాబూ?'

'లేకేం?' టక్‌మని వచ్చింది సమాధానం - 'ముగ్గురు కొడుకులు. పెద్దవాడు యం.యే. వ్రాయబోతున్నాడు...'

అంతటితో సుందరరామయ్యగా రూరుకుంటే బాగుండు ననుకున్నాడు వెంకట్రావు. కానీ కుమారుణ్ణి యం. యే. దాకా చదివించిన తండ్రి, అతణ్ణి గురించి మరికొన్ని మాటలు చెప్పకుండా వూరుకోవడం ఎలా కుదురుతుంది? ఆయన కొనసాగించారు:

'మా కృష్ణమూర్తికిది యిరవయ్యో సంవత్సరం. ఎలిమెంటరీ స్కూల్లో అయిదేళ్ళు, హైస్కూల్లోనూ, కాలేజీలోనూ ఆరు రెండ్ల పన్నెండేళ్ళు వెరశి పదిహేడేండ్లు పోగా ఆ లెక్కన నాలుగోయేడు పెట్టగానే వాణ్ణి బడిలో చేర్చి వుండాలన్నమాట! ఏమంటారు?ఇది నిజంగా అబ్బురంగా లేదూ?'

అసలు మగపిల్లల్ని కనడమే అబ్బురం! పైకి చెప్పలేదు. మనసులోనే అనుకున్నాడు వెంకట్రావు.

'మా వేలువిడిచిన బావమరిది ఒకతను ఢిల్లీలో పనిచేస్తున్నాడు. పరీక్ష వ్రాయడమే తరువాయి, అబ్బాయి నక్కడికి పంపించేయమంటున్నాడు. అక్కడ ఉద్యోగాలకేమీ, కోకొల్లలు. కానీ, నాకే వాణ్ణి అంతదూరం పంపడం ఇష్టంలేదు. ఢిల్లీ, బొంబాయి, బెంగుళూరు అంటూ దేశం పైన పడే గ్రహచారం వాడికేముంది? ఇంట్లో కూర్చున్నా వెదుక్కుంటూ రాదా ఉద్యోగం?'

'ఉద్యోగం మాత్రమేనా, అమ్మాయిగూడా వెదుక్కుంటూ వస్తుంది. వాడికేం బాబూ, అదృష్టవంతుడు. వాడి జీవితం వడ్డించిన విస్తరి. ఎటొచ్చీ చెడిపోయింది నేనూ, నాకూతురే' అంటూ ఎలుగెత్తి అరవాలనిపించింది వెంకట్రావుకు.

కానీ అలా కాకుండా మరొక విధంగా చెప్పి ముగించాడు వెంకట్రావు:

"మా వైదేహికి మాత్రమేమండీ! కట్నాల కోసం వేలు లక్షలు గడించి పెట్టకపోవడం నా తప్పు. అంతేగానీ మా అమ్మాయి గుణవంతురాలు. అందమంటారా, చిదిమి దీపం పెట్టుకోవచ్చు. ఎన్ని కష్టాలున్నా ఎసెసెల్సీ దాకా చదివించాను. మా అమ్మాయి గనుక నేనేం చెప్పినా అది డాబుగానే కనిపించవచ్చు. హెడ్‌మిస్ట్రెస్ కాంతామతి నడిగితే ఆవిడే చెబుతుంది. మధ్యాహ్నాల్లో ఆవిడ మా అమ్మాయిని ఇంటికి రానిచ్చేది కాదు - ఎండలో కందిపోతుందేమోనని. తన కారియర్ భోజనంలో మా వైదేహికి కూడా వాటా యిచ్చుకునేది..."

ఇంత చెప్పిన తరువాత వెంకట్రావు తలపైకెత్తి చూచాడు. సరిగదా, సుందరరామయ్యగారు తన మాటల్ని వింటున్నట్టే లేదు! ఎంతయినా ఆడబిడ్డే గదా అన్న తృణీకారభావం ఆయన ముఖంలో స్పష్టంగా కనిపిస్తూనే వుంది.

వెంకట్రావుకు కోపం వచ్చింది. ఆ వచ్చిన కోపం మూడు పాయలుగా చీలింది. ఒకటేమో సుందరరామయ్యగారి పైకి! ఉన్నపాటున ఆయనకో అరడజన్ మంది ఆడపిల్లలు పుడితేగాని ఆ కోపం శాంతించదు. రెండో పాయ తనపైకి! రాత్రికి రాత్రే లాటరీలో ఓ లక్ష రూపాయలు చేతికొస్తేగానీ ఈ కోపం చల్లారదు.మూడో పాయ సమాజంపైకి! ఈ ఏడుపుగొట్టు సమాజంలో మగవాడికో మదింపు, ఆడదానికో మదింపు. మళ్ళీ సోషలిజం కావాలనీ, రావాలనీ ఆందోళన!

ఆ రోజు రాత్రి ఇకమీదట పార్కుకు వెళ్ళగూడదన్న నిర్ణయానికి వచ్చాడు వెంకట్రావు. కానీ మరునాడంతా ఆలోచించి తన నిర్ణయాన్ని మార్చుకున్నాడు. పగలంతా ఆఫీసులో నిర్విరామంగా పనిచేయాలి. ఇంటికి వెళ్తే అశాంతి. మధ్యలో గడుపుతున్న కాలమే తన శరీరానికైనా, మనస్సుకైనా విశ్రాంతి, సుందరరామయ్యగారికి భయపడి తానీపాటి భాగ్యాన్ని గూడా ఎందుకు కోల్పోవాలి? ఎటొచ్చీ తాను తన దైన్యస్థితిని వెళ్ళబోసుకోకుంటే చాలు. ఈ లోకంలో ఎవడి గోడును ఎవడు వింటున్నాడు? ఆర్చేదెవరు? శరీరం తమది గాకపోతే కాశీదాకా ప్రాకమనే మనుషులు వీళ్ళు? ఎద్దుపుండు కాకికి నొప్పా? నెమలి కంట్లో నీళ్ళుకారితే వేటగాడికి నష్టమా?

పార్కులో కూర్చున్నంతసేపు వెంకట్రావు రాజకీయాలను గురించి మాట్లాడేవాడు. సాహిత్యాన్ని చెడ విమర్శించేవాడు. సంఘంపైన దుమ్మెత్తి పోసేవాడు. విద్యావిధానాన్ని ఈసడించి పారవేసేవాడు. కానీ ప్రసంగం వ్యక్తిగత విషయాలదగ్గరికి వచ్చేసరికి తనకు

సంసారమంటూ ఒకటి లేనట్టు మూకీభావం వహించేవాడు. కానీ ఎల్లకాలమూ కాలం ఒక మాదిరిగా గడవదు. అందుకే 'ఇది నా అభిప్రాయం ఇదే నా స్వభావం' అంటూ తనకొక స్థిరమైన ఆకృతిని రూపించిచెప్పే మానవుడు అల్పజ్ఞుడేమో ననిపిస్తుంది. ఎందుకంటే, ఓ రాతిని తీసుకెళ్ళి సముద్రపుటంచులో పడవేస్తే అలల ఆటుపోట్లవల్ల అది రోజుకొక రకంగా మారుతుంది. ఒకే చెట్టు ఋతుభేదాలవల్ల ఏడాదికి వెయ్యి రూపాలు ధరిస్తుంది. ఇక గాలికన్నా చంచలమూ, నీటికన్నా ప్రవాహ శీలమూ కలిగిన మానవ స్వభావం పైవాటికన్నా విభిన్నంగా ఎలా వుండగలుగుతుంది? మార్పు మానవ స్వభావం. ఈ కథలో వచ్చిన మార్పు ఎలా వచ్చింది, ఎవరిలో వచ్చింది అన్నదే ప్రస్తుతాంశం.

ఉన్నట్టుండి పార్కు బెంచీ చిన్నబోయింది. బెంచీ చిన్నబోవడమేమిటని ప్రశ్నించవచ్చు. జంట పక్షుల్లో ఒకటి కనిపించకపోతే గూడు చిన్నబోవడంలేదా? బెంచీ విషయంలోనూ అదే జరిగింది. ఈసారి కనిపించకుండా పోయిన వ్యక్తి సుందరరామయ్యగారు. ఆ కనిపించకపోవడం గూడా ఒకటి రెండు రోజులుగాదు, నిండుగా నెలరోజులు!

సుందరరామయ్యగారు ఏమైనట్లు, ఎక్కడికి వెళ్ళినట్లు, ఏం చేస్తున్నట్టు మున్నగు ప్రశ్నలు వెంకట్రావును తీవ్రంగా ఎదుర్కొన్నాయి. వాటి కతను రకరకాల సమాధానాలు గూడా చెప్పుకున్నాడు. కానీ వాస్తవం తెలిసివచ్చాక జీవితాన్ని పరిశీలించడానికి కేవలం ఊహలే చాలవనీ, కొంత అనుభవంగూడా కావాలని వెంకట్రావు గ్రహించాడు.

నెల రోజుల్లో సుందరరామయ్యగారు చాలా మారిపోయారు. హఠాత్తుగా వయస్సు నాలుగేళ్ళు మీరినట్టుగా ఆయన ముఖంలో వృద్ధాప్య ఛాయలు కానవస్తున్నాయి. ఉన్నచోట మినుకు మినుకుమంటూ, పరిసరాలకు కాంతి నివ్వని గుడ్డి దీపాల్లా ఆయన కళ్ళు సులోచనాల క్రింద జోగుతున్నాయి. ఏదో అమూల్యమైన వస్తువును ధారబోసుకుని మతి గోల్పోయిన వాడిలా ఆయనలో వెర్రివాలకం గూడా ద్యోతకమౌతోంది.

'ఏమండీ! ఒంట్లో బాగాలేదా ఏమిటి?' వెంకట్రావు పరామర్శించాడు.

సుందరరామయ్యగారు అసలే నిప్పులా వున్నాడేమో? ఈ పరామర్శవల్ల అగ్గిపైన ఆజ్యం పడ్డట్టయింది.

'అయ్యా వెంకట్రావూ! ఢిల్లీ ఎక్కడుందో తెలుసా నీకు. నాకు తెలుసు దేశపటాల్లో చూచి తనివితీరిక డబ్బు దండుగకు ఓర్చుకుని అంతదూరం వెళ్ళొచ్చాను గనుక! నీ కిదివరకే చెప్పానేమో, అక్కడ నాకొక బంధుసత్తముడున్నాడని! అతగాడు త్రవ్వి తల కెత్తేస్తాడనే అనుకున్నాను. అడిగినప్పుడల్లా చూద్దాం గీద్దామని తాళజెప్పి, చివరకు యిరవై రోజుల తర్వాత నిలదీసి అడిగితే 'అదేమిటోయ్ బావా! ఇక్కడున్న వాళ్ళందరూ జేబుల్లో ఉద్యోగాలను వేసుకుని తిరుగుతున్నారా, అడగ్గానే ఒకటి నీ దోసిట్లో పారవేయడానికి' అంటూ తేల్చి పారేశాడు. 'అదేం మాటయ్యా! మనవాడు చదువుకున్నదేమీ నాలీసు చదువుకాదు' అన్నాను. 'ఇది మరీ బాగుంది! ఇక్కడ అలాంటి చదువు చదువుకున్నవాళ్ళు యింటికొకరున్నారు' అన్నాడు – విన్నావా! ఇదీ కథ!'

'అదేమిటండీ సుందరరామయ్యగారూ! మీ అంతటివారు మీరు ఒక సాయంచేసి పెట్టమని అడగడమే గొప్ప! అది తన చేతిలోని పనే అయితే ఆ మాత్రం చేసిపెట్టలేక పోయాడా ఆ పెద్దమనిషి?'

'ఆ మాటన్న తర్వాత అతని ముఖం చూడ్డానికే బుద్ధయింది కాదు. ఆ సాయంకాలమే బయల్దేరి తిరిగొచ్చేశాను.'

'పోనీ, యిక్కడెక్కడయినా ప్రయత్నించలేకపోయారా?'

'ప్రయత్నలోపమటయ్యా వెంకట్రావ్! అబ్బే, అదేం లేదు. నీకు నోరువిడిచి చెప్పలేదంతే! అబ్బాయి కాలేజీనుంచీ వచ్చి రెండేళ్ళయిందా, ఈ రెండేళ్ళలో ప్రయత్నం చేయని రోజులేదు. రోజుకొక అప్లికేషను, రాజుగారి వెంట అంగరరక్షకుల్లాగా ప్రతి అప్లికేషనుకూ జతగా పది పన్నెండు సర్టిఫికేట్లు, వాటిమీదా సంతకాల కోసం, గెజెటెడ్ ఆఫీసర్ల దగ్గరకు పరుగెత్తడాలు! వెరశీ, ఒక అప్లికేషను పంపుకోడమంటే ఒక చిన్న యాగం చేసినంత తతంగం! పోగా, యించుమించుగా నెలకొక యింటర్వ్యూ. అది ప్రాక్పశ్చిమ సముద్రాల మధ్య, ఆసేతు హిమాచలాలమధ్య ఎక్కడైనా జరగవచ్చు. దూరమని వెనుకాడగూడదు. దొరకదని నికరంగా తెలిసేదాకా, ఉద్యోగం దొరుకుతుందనే అనుకోవాలి. దూరం నుంచీ అవకాశం కొండలా కన్పిస్తుంది. దగ్గరికి వెళ్తే మంచులా విడిపోతుంది. ఇక శ్రేయోభిలాషులున్నారే, వాళ్ళదొక ఎడతెగని పోరు. 'ఏమండీ! అబ్బాయి ఏం చేస్తున్నాడు. ఇంకా ఖాళీగానే వున్నాడా. అయ్యో, ఎందుకండీ? మీ వాడికే ఉద్యోగం దొరక్కపోవడమా!' అంటూ ఓదార్పు మాటలు ! 'ఫలానా చోట ప్రయత్నించలేకపోయారా, ఫలానా పెద్దమనిషిని కలుసుకోలేక పోయారా' అంటూ సలహాలు! అంతెందుకూ, ఎడారిలో ఎండమావులుంటాయని చదువుకోలేదటయ్యా వెంకట్రావ్! ఈ రోజుల్లో ఆ ఎండమావికి పర్యాయ పదమే ఉద్యోగం!'

'నిస్పృహపడిపోతే ఎలాగండీ సుందరరామయ్యగారూ! ఓర్చుకోవాలి మరి, ఓర్చుకోకుంటే ఓరుగల్లు పట్టణమవుతుందా?'

సుందరరామయ్యగారు ఏడుపు మొగం పెట్టేశారు 'సంగతి సందర్భాలు తెలిస్తే నువ్విలా కన్ను తుడుపు మాట లనేవాడివా వెంకట్రావ్! నాకీ పట్టణంలో ఉద్యోగ సద్యోగాలేమీ లేవు. కేవలం బిడ్డల చదువు కోసమని యిక్కడికి వచ్చాను. పల్లెలో అయిదెకరాల మాగాణీ మాత్రం వుంది. దాన్ని బ్యాంకులో తనఖాపెట్టి ఆ డబ్బుతో పెద్దవాణ్ణి యిందాకా చదివించాను. రెండోవాణ్ణి మూడేళ్ళప్పుడే కాలేజీలో చేర్చి వుండవలసింది. ఒక్కసారిగా ఖర్చులు భరించడం కష్టమని, పెద్దవాడికొక ఉద్యోగం దొరికి నాలుగురాళ్ళు చేతికొచ్చేదాగా రెండోవాడి చదువు వాయిదా వేశాను. వాడు మాత్రం గోళ్ళు గిల్లుకుంటూ నాలుగు గోడల మధ్య ఎంత కాలమని కూచుంటాడు. అదృష్టం పరీక్షించుకోదలచినానని ఓ చీటీ వ్రాసిపెట్టి యింటినుంచి వెళ్ళిపోయాడు. వాడిపైన బెంగతో మా ఆడది చిక్కి సగమైపోయింది. పట్టణంలో ఈ కాపురం వెలగబెట్టింది చాలుగానీ వూరికి వెళ్ళిపోదామని చెవిలో యిల్లు గట్టుకుని శతపోరుతోంది. పెద్దవాడికేదైనా ఉద్యోగం దొరికతే నిశ్చింతగా వూరి ముఖం పట్టవచ్చునని నా ఆశ!'

గంట ఎనిమిది దాటిందేమో రేడియో గొంతుకకు గూడా మూగతనం సిద్ధించింది. పార్కులో జనసంచారం బాగా తగ్గిపోయింది. వృద్ధులిద్దరూ రోడ్డుపైకి వచ్చారు. అరమైలు దూరం నడిచారు. సందుమొగలో నిలబడి వెంకట్రావు 'నేనిలా వెళ్ళాలండీ సుందర్రామయ్యగారూ! సెలవిప్పిస్తే వెళ్ళొస్తాను' అన్నాడు. 'అరరే, నువ్వీ సందులో నేనా వుండడం? చూచావా వెంకట్రావ్! ఇన్నాళ్ళుగా పరిచయం వున్నా నీ యిల్లెక్కడో, నీ బ్రతుకెట్లాగో తెలుసుకోకుండా వుండిపోయాను. అంటే ఏమన్నమాట. మనం

మనుషులంగానే పుట్టినా మనుషులంగా బ్రతకడం లేదన్నమాట! పద పద, ఈరోజు కాసేపు నీ యింట్లో కూర్చునే వెళ్తాను...'

వెంకట్రావుకు ఆశ్చర్యం కలిగింది. అతడెన్నడూ సుందర్రామయ్యను తనతో సమానుడుగా ఊహించలేదు. ఆఫీసులో పై అధికారి తనకు ఎలాంటివాడో సంఘంలో సుందరరామయ్యగారు తనకలాంటివాడని మాత్రమే భావించాడు. కలెక్టరుగారు ఒక గుమాస్తా వెంట అతడి యింటికి బయల్దేరడం ఎంత విడ్డూరమో, సుందరరామయ్యగారు తన యింటికి రాగోరడమూ అంతే విడ్డూరం.

వెంకట్రావు కాపురముంటున్నది రెండంకణాల పెంకుటిల్లు. దాన్ని గత శతాబ్దం తాలూకు మధ్యతరగతి గృహ శిల్పానికి ఒక నమూనాగా పేర్కొనవచ్చు. ఇంటికి వేసిన కలప, పైన పెంకులు, క్రింద గోడలు, యివన్నీ కాలక్రమాన తను పుట్టుకతో వచ్చిన రంగును గోల్పోవడంతో అది ఒకానొక నల్లటి లోహంతో పోతపోసిన కట్టడంలా దృగ్గోచరమౌతోంది.

'సుందరరామయ్యగారూ! నేను పిలవకపోయినా మీరు మా యింటికి రావడం మా అదృష్టం. ఎలాగూ రానే వచ్చారు గనుక భోజనం చేసే వెళ్ళాలి' అన్నాడు వెంకట్రావు.

"అబ్బే, వద్దు బాబూ! భోజనానికి యింటికే వెళ్తాను. కాసిన్ని మంచినీళ్ళిప్పిస్తే చాలు" అన్నాడు సుందరరామయ్యగారు.

"అమ్మాయ్, వైదేహీ! ఇంట్లో పాలుంటే కాస్తా వెచ్చజేసి తీసుకొస్తావటమ్మా!"

"అలాగే నాన్నా!"

సుందరరామయ్యగారి కా కొత్తచోటు ఒక చిన్న నాటక రంగంలా పొడగట్టింది. తండ్రిపాత్ర రంగంపైన వుండగా, కుమార్తె పాత్ర యింకా యవనికాభ్యంతరంలో వున్నట్టు భాసించింది. ఈ నాటక రంగంపైన తనదిప్పుడు అతిథి పాత్ర. అబ్బో, ఈ విశాల పృథ్వీ వలయం పైన ఎన్ని నాటక రంగాలు! ఎన్ని పాత్రలు! ఎన్ని కథలు!

తలుపు దగ్గర గాజులు చప్పుడు వినిపించింది.

"ఫరవాలేదు రావమ్మా వైదేహీ! వీరే సుందరరామయ్యగారు, నా స్నేహితులు."

వైదేహి గ్లాసు చేతికిచ్చి సుందరరామయ్యగారికి నమస్కరించింది.

సుందరరామయ్యగారు ఎదుట నిల్చున్న ఆ అమ్మాయివైపు ఓ క్షణం చూచారు. రెండు క్షణాలు చూచారు. మూడు క్షణాలు చూచారు. కళ్లు చెమ్మగిల్లడంలో తటాలున తల దించుకున్నారు. ఇంతటి అందమైన అమ్మాయా వెంకట్రావు కూతురు? ఈ అన్నుల మిన్నకా యింకా పెళ్ళి గాకపోవడం? ఈ ఒప్పులకుప్పను ఏలుకోవడానికేనా వేల లెక్కలో కట్నాల బేరాలు?

గుండె గొంతుకలో కొట్టుమిట్టాడడమంటే ఏమిటో ఆ క్షణాన సుందరరామయ్యగారి కర్థమైంది. ఆయన వెంకట్రావుతో ఏదో చెప్పదలుచుకున్నారు. కానీ చెప్పలేకపోయారు. ఆ సందిగ్ధ స్థితిలోనే, బరువుగా కాళ్ళీడ్చుకుంటూ యిల్లు చేరాడు.

ఇల్లాలు విస్తరివేసి అన్నం వడ్డించింది.

'ఇదిగో రత్నం! ఓ మాటడుగుతాను నిన్ను. అబ్బాయికి ఉద్యోగం దొరుకుతుం దనుకో! మనం పెళ్ళి ప్రయత్నం తలపెట్టామనుకో! ఎలాంటి కోడలు కావాలనుకుంటావు నువ్వు?'

రత్నమ్మ నివ్వెరపోయింది. ఆ ఇంట్లో శుభ వర్తమానాలు, పరిహాసప్రసంగాలు, సరాగాలు వినిపించి చాలా కాలమైంది మరి!

'నా కంతటి అదృష్టం గూడానా! ముప్ఫై యేళ్ళుగా ఈ కాపురంలో సెలవులేని చాకిరీ చేస్తున్నాను. కోడలొచ్చే దెప్పుడు, నేను సుఖపడే దెప్పుడు?' నిట్టూర్చింది రత్నమ్మ.

తెచ్చికోలు ఉత్సాహం చప్పబడిపోగా సుందరరామయ్య తినీతినకుండా విస్తరి ముందునుంచి లేచేశాడు.

* * *

కందెనలేని బండి చక్రం గతుకుల బాటవెంట దొర్లినట్టుగా కాలచక్రం పరిభ్రమిస్తోంది. పార్కుబెంచీ పైన మిత్రుల సమావేశాలు మునుపటిలా అంతక్రమబద్ధంగా జరగడం లేదు. కాననంలో మాయా మృగాన్ని వెన్నంటి పరుగెడుతున్నట్టుగా ఉద్యోగ ప్రయత్నాల్లో ఒకరు, వివాహ ప్రయత్నల్లో ఒకరు వూళ్ళపైన తిరగడం పరిపాటైపోయింది. కొద్దిరోజుల వియోగానంతరం మళ్ళీ పార్కులో కలుసుకున్నప్పుడు ఒకరికొకరు ఏయే ప్రయత్నం ఏయే విధంగా నిష్ఫలమైపోయిందీ చెప్పుకునేవారు. చిట్టచివరి రివాజు ప్రకారం 'మరేం దిగులు పడకండి సుందరరామయ్యగారూ! ఇక చదవడానికేమీ మిగలనంతవరకూ కుమారుణ్ణి చదివించారు. ఏవో గ్రహాలు కలిసిరాక పోబట్టిగానీ మీ వాడికి దొరకని ఉద్యోగమా?" అని ఒకరు – 'బెంగపెట్టుకోకయ్యా వెంకట్రావ్! నేను చూచానుగా! మీ అమ్మాయికేం బాబూ, ఆణిముత్యం! కాలం కలిసిరావాలంతే గానీ, పెళ్ళి దానంతటదే అయిపోదూ!' అని ఒకరు పరస్పరం ఓదార్చుకునేవారు.

రోజులు గడచి పోతున్నాయి.

జరుగుతున్నది చలికాలం. ఓ రోజింకా భళ్ళున తెల్లవారలేదు. రాత్రంతా మంచువానలు కురిపించిన నిశాకాంత తెల్లవారు జామున లోకంపైకి ఈదురుగాలుల్ని ఉసిగొల్పుతోంది. ముసలి ప్రాణాలు రగ్గుక్రింద మాంసపు ముద్దల్లా ఒళ్ళు ముడుచుకునే ఆ చలికాలపు చల్లటి ఉదయాన వెంకట్రావు కాపురముంటున్న యింటి తలుపు దబదబా మ్రోగింది.

'ఎవరు, ఎవరు?' అన్నాడు వెంకట్రావు. 'నేను, నేను' అన్నారు సుందర రామయ్యగారు.

గబగబా లేచి వచ్చి తలుపు తీశాడు వెంకట్రావు. సుందరరామయ్యగారు మెల్లగా లోపలికి వచ్చి మంచంపైన కూర్చున్నారు. కూర్చున్న సుందరరామయ్యగారు ఇంటినంతా ఒకసారి కలయజూచి 'ఇంట్లో ఎవరు లేనట్టున్నారే?' అన్నారు.

'ఎవరున్నారు? నేనూ, మా ఆవిడా యిద్దరమే మిగిలాము. ఏం చేయమంటారు సుందరరామయ్యగారూ! ఈడొచ్చిన అమ్మాయికి పెళ్ళి గాకపోవడముంది చూచారూ? అది ఒక బాధల సముదాయం, వేదనల పుట్ట. ఎలాగంటారా. సాటి బంధువుల్లో చులకన. ఇరుగు పొరుగువాళ్ళ నిరసన. ఈమె కింకా పెళ్ళికాలేదా? ఎప్పుడో కావలిసిందే? ఎందుకు కాలేదు? అంటూ సవాలక్ష ప్రశ్నలు. ఇంట్లో కొచ్చి అమ్మాయి ముఖం చూచినప్పుడల్లా మన కివన్నీ జ్ఞప్తికొస్తాయి. మనసులో దాచుకోవాలంటే దాగే దిగులా యిది. అది మా ముఖాల్లో వుండనూ వుంటుంది, అమ్మాయి ముఖంలో అద్దంలో ప్రతిబింబంలా కనిపించనూ కనిపిస్తుంది. కొంతకాలం పాటు తావైనా మారిస్తే, ఆమెకూ మాకూ కూడా కాస్త వూపిరి త్రిప్పుకునే వెసలుబాటు చిక్కుతుందేమోనని ఆశించాను. ఆశించినందుకు తగ్గట్టుగా అమ్మాయి నొకసారి తన దగ్గరికి పంపమని మా భాస్కరం జాబు వ్రాశాడు. భాస్కరమంటే మా వదినగారి కొడుకు. వాడి కక్కచెల్లెళ్ళు లేరు. మా అమ్మాయికా అన్నదమ్ముళ్ళు లేరు. వైదేహి అంటే వాడికి ప్రాణం. అమ్మాయినక్కడికి పంపాను.

'చెబుతే నమ్ముతావో నమ్మవోగానీ వెంకట్రావ్!' సుందరరామయ్యగారు ప్రారంభించారు. 'నా కెదురైన బాధగూడా అదే! వీధిలో తల చూపించడానికే భయం. పరిచయమున్న ప్రతివ్యక్తి నిలవేయడమే! 'ఏమండీ, సుందరరామయ్యగారూ! మీ వాడికింకా ఉద్యోగం రాలేదా? అయ్యో, యిదేం దౌర్భాగ్యమండీ? చదివించడానికి ఒక పాటు పడ్డారా? మీ శ్రమంతా యిలా అడివి గాచిన వెన్నెలైపోవాలా కర్మ?' అంటూ తాము నేర్చిన జాతీయాలు, సామెతలు అన్నీ ప్రయోగించి నా దుంప తెంచేస్తున్నారు. ఇక వీధిలో నీటి పంపు దగ్గరికి వెళ్ళి వచ్చినప్పుడల్లా మా ఆవిడ నీటితోబాటుగా కన్నీటిని గూడా తెచ్చుకుంటుంది. ఆడవాళ్ళు రోజుకొక రకమైన వార్త ప్రచారం చేస్తున్నారట! అబ్బాయిది ఉద్యోగం చేసే ముఖంలా కనిపించడంలేదని ఒకరి సాముద్రికం. అసలు ఉద్యోగం చేసే స్వభావం మావంశంలోనే లేదని ఒకరి ఊహాగానం. ఆ మాటకొస్తే చదువుకున్న వాళ్ళందరికీ దొరికిపోతాయా ఉద్యోగాలు అని ఒకరి వ్యాఖ్యానం. ఈ తాకిడి తట్టుకోలేక అబ్బాయి నాలుగ్గోడల మధ్య మకాం పెట్టేశాడు. తల మాసింది. గడ్డం పెరిగింది. బట్టలు మార్చుకోవాలన్న ధ్యాసే లేదు. ఎప్పుడైనా మాట్లాడితే ఆ మాటలు గూడా అసంబద్ధంగా వున్నాయి. గాలి మార్పు జరగకపోతే చేజేతులా కొనితెచ్చుకొన్నట్టే గావచ్చుకానీ ఎక్కడికి పంపడం? ఎందుకు పంపడం? ఈ తర్జన భర్జన నెలరోజులనుంచీ సాగుతోంది. ఇంతలో దేవుడే ఓ మార్గం చూపినట్టుగా నిన్ననే ఓ కాగితం చేతికొచ్చింది. ఏదో ఉద్యోగానికి హైదరాబాదులో యింటర్వ్యూ. ఈ రోజే పంపాలి. చేత చిల్లికాసు లేదు. ఎంతలేదన్నా వందరూపాయలు కావాలిసొస్తాయి. పల్లెకు వెళ్ళిరావాలన్నా వ్యవధి లేకుండా వుంది...'

'అయ్యో', అదేమిటండీ సుందరరామయ్యగారు! ఇంత మాత్రానికే యిలా నొచ్చుకోవాలా? పాడు డబ్బు! అది మనం మన అవసరాలకోసం వాడుకోడానికి గాకపోతే మరెందుకు? నా కష్టాలు నా కెన్ని వున్నా, అమ్మాయి పెళ్ళికని రెండు వేల రూపాయలు బ్యాంకులో వుంచాను. పది గంటలకు గానీ బ్యాంకీ తెరవరు. మీ కెందుకు, మీరు వెళ్ళండి. అబ్బాయిని ప్రయాణానికి సిద్ధం చేయండి. పన్నెండు గంటలకల్లా డబ్బు మీ చేతిలో వుంటుంది.'

సుదరరామయ్యగారికి ఎలా కృతజ్ఞత చెప్పుకోవాలో స్ఫురించింది గాదు. ఆలోచించగా కృతజ్ఞతను మాటల్లో వెల్లడించడం అవసరంకాదేమో ననిపించింది. ఎందుకంటే, కృతజ్ఞత హృదయంలో దాచుకొనదగినది. కృతజ్ఞతను వెల్లడించినంతమేరకు హృదయం ఖాళీ అయిపోతుంది.

నెలరోజుల అనంతరం ఒకనాటి సాయంకాలం పనంతా పూర్తయ్యాక ఆఫీసు నుంచి వెలుపలికి వచ్చాడు వెంకట్రావు. కార్యాలయం ముంగిట పూలచెట్ల మధ్య తచ్చాడుతున్న సుందరరామయ్యగారు అతనికి హఠాత్తుగా ప్రత్యక్షమయ్యారు.

"ఏమిటండీ యిలా వచ్చేశారు? ఏమిటి విశేషం?" ఆశ్చర్యంగా ప్రశ్నించాడు వెంకట్రావు.

"విశేషమేనయ్యా వెంకట్రావ్! శుభవార్తను నీకు గాకపోతే మరెవరికి చెబుతాను. తెలియగానే రెక్కలు గట్టుకొచ్చేశాను. మా అబ్బాయికి ఉద్యోగం దొరికింది."

"అలాగా! చాలా సంతోషమండీ సుందరరామయ్యగారూ! కడుపులో పాలు పోసినట్టయింది. ఏదీ కాస్త వివరాలు, అవీ చెబుదురుగాని కూచోండి..."

"అసలీ ఉద్యోగమైనా ఒక పట్టాన దొరికిందా వెంకట్రావ్? ఇంటర్వ్యూకోసం వెళ్ళాడా! దానిలో వీడు సెలక్ట్ కాలేదు. ఆ ఆశాభంగంతో మరీ హతాశుడైపోయి, దిక్కులు దోచకుండా వీధులవెంట తిరుగుతుండగా ఓ స్నేహితుడు కనిపించాడట! హైస్కూల్లో ఒకటి రెండేళ్ళు కలిసి చదువుకున్న స్నేహం. ఆ స్నేహితుడు కృష్ణమూర్తిని తన యింటికి తీసుకెళ్ళాడట. వీడికోసమని వారం రోజులు సెలవుపెట్టి, పనిగట్టుకుని చూడవలసిన వాళ్ళందరినీ చూచి, చెప్పదగిన వాళ్ళందరితోనూ చెప్పి, చెప్పించి, మెప్పించి, ఒప్పించి మొత్తంమీద విశ్వప్రయత్నంతో ఉద్యోగాన్ని రాబట్టేశాడట! మనుషుల్లో మంచితనం లుప్తమైపోయిందని అనుకునేవాళ్ళం మనం! ఆ పాపానికి పరిహారం ఎలా చెల్లించుకోగలం? మొదటి నెలజీతం తీసేదాకా ఆ స్నేహితుడు తనను వాళ్ళ యింట్లోనే వుండిపొమ్మంటున్నాడనీ, చేతడబ్బు లేకపోవడంవల్ల తనకైనా అంతకన్నా గత్యంతరం కనిపించడం లేదనీ అబ్బాయి జాబు వ్రాశాడు..."

"అందుకేనండీ సుందరరామయ్యగారూ, బంధువులకంటే స్నేహితులే నయమనిపిస్తుంది. మొన్ననే భాస్కరం దగ్గరినుంచి గూడా జాబు వచ్చింది. మీరొక మంచి కబురు తెచ్చారుగదా, దానికి బదులుగా ఒక శుభవార్త నా జేబులోనే వుంది. ఇదిగో, యిదే మా భాస్కరం వ్రాసిన ఉత్తరం. మీ అబ్బాయికి దొరికినట్టే భాస్కరానికీ ఓ స్నేహితుడు దొరికాడట! అతగాడికి వైదేహిని చూపించి 'ఒరే బాబూ! ఇది మా చెల్లెలు. మేము పెద్దగా కానుకలు, కట్నాలూ యిచ్చుకోలేము. గుణం, రూపం, చదువూ, సంస్కారమూ - యివి మాత్రం చాలు ననుకుంటే నువ్వు మా అమ్మాయిని పెళ్ళాడవచ్చు' అన్నాడట. వైదేహిని చూచినప్పటినుండి ఆ అబ్బాయిగూడా యిదే ఉద్దేశంలో ఉన్నాడట. అయినా పెద్దవాళ్ళు ఒప్పుకోవాలిగదూ! వాళ్ళ నాన్నగారి నొకమాట అడిగి చెబుతానన్నాడట! ఇంచుమించుగా ఈ సంబంధం కుదిరినట్టే గనుక నా ప్రయత్నాల్లో నన్నుండమని వ్రాశాడు భాస్కరం!"

అప్పటికి బాగా చీకటిపడింది. మసక చీకటిలో సుందరరామయ్యగారి ముఖం వెలవెలపోతుండడం వెంకట్రావు గమనించలేదు.

"ఎలాగైతే నేమండీ సుందరరామయ్యగారూ! అమ్మాయికి కన్నెచెర తప్పుతోంది అంతేచాలు!" సుందరరామయ్యగారు గూడా అదే మాట చెప్పబోయారు. కానీ, మగ పిల్లవాడి విషయంలో ఆ మాట చెప్పడం బాగుండదేమోనని మానేశారు.

మిత్రులిద్దరూ ఒకరి కొకరు చేరువగా రోడ్డు వెంట నడవసాగారు. దారి పొడుగునా సంభ్రమోత్సాహాలతో ఏదో చెప్పుకుపోతున్నాడు వెంకట్రావు. కొండంత ఉత్సాహంతో తనను కలుసుకోడానికి వచ్చిన సుందరరామయ్యగారు కొద్ది నిమిషాల సేపట్లో పాతాళానికి కుంగ్రిపోయారని వెంకట్రావుకు తెలియదు. ఆ మాటకొస్తే సుందరరామయ్యగారికి తెలియని విషయాలు గూడా బహుళంగానే వున్నాయి.

ఒకటి వెంకట్రావు వదినగారి కొడుకు భాస్కరం ఉద్యోగం చేస్తున్నది హైదరాబాదులోనేనని సుందరరామయ్యగారికి తెలియదు. రెండు - కృష్ణమూర్తికి దొరికిన స్నేహితుడు ఆ భాస్కరమేనని తెలియదు. మూడు - వైదేహిలో తనకు కోడలు కనిపించినట్టుగా కృష్ణమూర్తి కామెలో అర్ధాంగి కనిపించిందని తెలియదు.

♦ జ్యోతి మాసపత్రిక - 1964 ♦